

Toenemende uitsluiting door drempels en voorwaarden in...

... de sociale zekerheid

In de sociale zekerheid heb je rechten als je 'voldoende hebt bijgedragen'. Je hebt dus niet alleen gewerkt, maar ook voldoende sociale bijdragen betaald als werknemer of zelfstandige. In dat systeem ben je in principe minder afhankelijk van allerlei bijkomende voorwaarden. Je hebt je rechten zelf opgebouwd en kan die niet zo makkelijk meer kwijtraken. **Helaas wordt ook de sociale zekerheid almaar strenger.**

Zo raak je steeds minder makkelijk in een systeem, zoals door de verstrenging van pensioenstelsels, uitkeringen voor schoolverlaters of de 'wachtijd' bij arbeidsongeschiktheid of invaliditeit ... **Of je komt op 'een lagere trap' terecht of valt er makkelijker terug uit.** Als je bijvoorbeeld geen recht hebt op brug- of prepensioen, val je terug op werkloosheid. De druk om 'beschikbaar' te zijn is steeds groter, het risico op schorsing ook, de uitkering is lager en daalt in de tijd. Zelfde verhaal als je ziek valt. Je wordt maar erkend als arbeidsongeschikt voor enkele maanden, daarna moet je opnieuw op controle, als je zo'n controle mist verlies je een deel van je uitkering. Je wordt ook gepusht om zo snel mogelijk terug deeltijds aan het werk te gaan. Veel mensen worden geschrappt van ziekte en invaliditeit en komen zonder of met deeltijdse job terug op de werkloosheid terecht.

Tegelijk wordt aan je uitkering geknabbeld. En zijn er vaak ook -meer verborgen- bijkomende financiële gevolgen. Ben je langdurig werkloos, dan krijg je bijvoorbeeld een lagere pensioenberekening. Als je deeltijds werkt, krijg je een minder gunstige berekening van je deeltijdse werkloosheidsuitkering, ook bij deeltijds werk met een ziekte- of invaliditeitsuitkering is dat zo ...

.. de bijstand

Als je geen recht hebt op een uitkering vanuit de sociale zekerheid, kan je bijstand krijgen. Heb je te weinig 'gespaard' en is je sociale zekerheidsuitkering te laag, dan legt de bijstand mogelijk nog bij.

Voor 65-plussers die geen eigen of onvoldoende pensioenrechten hebben opgebouwd, is er de Inkomensgarantie voor Ouderen (IGO). Voor langdurig zieken en personen met een beperking is er Inkomensvervangende tegemoetkoming (IVT), met hetzelfde bedrag als het leefloon. Werkloos? Dan is er enkel nog het leefloon bij het OCMW.

In de bijstand ben je nóg veel afhankelijker van bijkomende voorwaarden en controles. Die uitkeringen zijn er enkel voor wie het zogezegd 'echt' nodig heeft. Je moet 'behoefstig' zijn. Er wordt dan ook heel vaak bijkomend financieel onderzoek gedaan. Er gelden ook meer andere voorwaarden, bijvoorbeeld steeds strengere verblijfsvoorwaarden. Of het inkomen van je partner of andere meerderjarigen onder hetzelfde dak tellen meer dan in de sociale zekerheid mee bij het bepalen van je uitkering.

Steeds meer worden voorwaarden uit de bijstand trouwens gekopieerd in de sociale zekerheid. Daardoor wordt de sociale zekerheid minder een recht en meer een 'gunst'. Zo is er een verlengde wachttijd voor je recht hebt op een ziekte-uitkering.

..bijkomende sociale 'voordelen'

Daarnaast zijn er de vele bijkomende sociale 'voordelen' of 'correcties' bij verschillende overheden. Het gaat over **premies, kortingen, terugbetalingen... om bepaalde uitgaven van mensen minder zwaar te maken of diensten voor hen toegankelijker te maken.** Denk aan het sociaal tarief energie, de verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering, maar ook bijvoorbeeld de berekening van de huurprijzen en de inschrijvingsvoorwaarden in de sociale huur.

Maar **ook hier is meer en meer sprake van verstrenging, voorwaardelijkheid en uitsluiting.** Bijvoorbeeld door ze te beperken tot 'wie het echt nodig heeft', zoals bij het sociaal tarief voor water, dat er enkel is voor mensen met een bijstandsuitkering. Of omgekeerd. Dan vindt men het 'niet rechtvaardig' om méér te geven aan wie méér nodig heeft en verdeelt men het beschikbare geld gelijk onder iedereen, ongeacht of mensen een laag of hoog inkomen hebben. Dat is bijvoorbeeld wat bij de hervorming in het groeipakket heeft gemaakt dat de sociale toeslagen op de kinderbijslag niet zijn verhoogd. Er wordt daardoor ook niet of te weinig geïnvesteerd in de sociale voordelen of zelfs op bespaard, waardoor **zeer veel mensen die het hard nodig hebben niet of veel te weinig geholpen worden.**

En ook hier geldt dat **wie er wel nog recht op heeft, vaak zijn rechten misloopt omdat men het nodeloos moeilijk heeft gemaakt en allerlei administratieve stappen en controles heeft ingebouwd.** Denk aan de eenmalige corona-toelage in het groeipakket die men absoluut wilde voorbehouden voor mensen met inkomensverlies door de corona-crisis én die men ook niet automatisch en voor een geheel jaar wilde geven. Daardoor kreeg je een ingewikkelde procedure waar mensen zelf dit 'voordeel' moesten aanvragen, met bewijsstukken allerhande.

Een lelijke kijk op armoede

Achter heel die evolutie gaat een heel lelijke kijk op armoede schuil waarbij wordt gedacht in termen van 'goede armen' en 'slechte armen'. De ene groep 'kan er niets aan doen', de andere wordt ervan verdacht 'wel te kunnen maar niet willen'. Er wordt een beeld gecreëerd alsof ze profiteurs zijn, er wordt te pas en te onpas gewaarschuwd voor fraude en misbruik. Dit terwijl de statistieken duidelijk aantonen dat fraude met uitkeringen een uitzondering zijn en mensen niet liever willen dan kansen grijpen en op eigen benen staan.

Het beleid van de federale en Vlaamse overheid

17/10 valt dit jaar net na de vorming van een nieuwe federale regering. Te vroeg om al duidelijkheid te hebben of er beterschap op komst is of niet. Een eerste lezing van het regeerakkoord toont lichtpuntjes -bijvoorbeeld het voornemen om eindelijk ook in de eerste 6 maanden ziekte te voorzien in een minimumuitkering of om de terugbetaling van de

eerstelijns geestelijke gezondheidszorg te verbeteren. Maar ook nog veel onduidelijkheden -te beginnen met het engagement om de laagste uitkeringen op te trekken 'in de richting van' de Europese armoedegrens, maar zonder duidelijke deadline of budget, dit terwijl intussen perfect geweten is wat dit moet kosten¹. Jammer genoeg, ook zaken die doen vrezen dat het beleid minstens ten dele in dezelfde fouten zal hervallen (denk aan de verstrenging van de voorwaarden voor het minimumpensioen en de strijd tegen fraude met sociale uitkeringen).

De Vlaamse regering is intussen alweer een tijdje aan het werk. Daar vallen zaken als een verstrengde toegang tot sociale huur en een minder gunstige huurprijsberekening of het niet verhogen van de sociale toeslagen in de kinderbijslag op. Andere zaken, zoals de aanpak van de wachtlijsten voor personen met een handicap en de aankondiging dat meer mensen een persoonsvolgend budget zullen krijgen zijn nog te onduidelijk om nu al in te schatten wat ze betekenen voor mensen in armoede.

Corona heeft een en ander ook op scherp gesteld. Wie al in armoede leefde vóór de lockdown kreeg vaak alleen maar 'lapmiddelen' toegekend. OCMW's kregen extra geld voor voedselhulp en daklozenopvang, maar aan de inkomenssituatie van mensen die al met een minimumuitkering moesten leven vóór de crisis werd niet verholpen. Net zo op Vlaams niveau, waar het voorstel van de Vlaamse Taskforce Kwetsbare groepen, waar ook het Netwerk tegen Armoede aan deelnam, om minstens tijdelijk de huurpremie uit te breiden of de sociale toeslagen in de kinderbijslag op te trekken, nog steeds geen antwoord kreeg. Tijdelijke maatregelen kwamen er wel voor mensen die (ook deeltijds) werkten en inkomensverlies leden. Daar waren ook verbeteringen bij in de sociale zekerheid die mensen in armoede of met een hoog risico op armoede ten goede kwamen, bv. de soepeler toelaatbaarheidsvoorwaarden in de tijdelijke werkloosheid die maakten dat ook een pak interimers er toegang toe kregen. Het risico is echter groot dat die verbeteringen geen blijvers zullen zijn eens de corona-crisis terug afneemt.

Het Netwerk zal de federale en Vlaamse Regering hier blijven op aanspreken in de komende weken en maanden, zowel wat hoogdringende maatregelen betreft tijdens de (après)corona-crisis als voor de blijvende maatregelen die wij vragen. Lees hier al:

Onze reactie op de voorbije septemberverklaring van de Vlaamse regering en het Vlaams Actieplan Armoedebestrijding.

<https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2020/nieuw-vlaams-actieplan-armoedebestrijding-gemiste-kans-voor-effectieve-en-structurele-aanpak-van-armoede>

<https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2020/zeven-ambities-voor-de-aanpak-van-armoede-in-vlaanderen>

Ons voorstel aan de Vlaamse regering, als lid van de Vlaamse Taskforce kwetsbare groepen COVID-19, voor dringende inkomensondersteunende maatregelen.

¹ Het federaal Planbureau schatte vorig jaar de werkelijke kost, zonder wijzigingen aan de 'statuten' samenwonende en gezinshoofd, op 1,2 à 1,4 miljard euro/jaar.
<https://www.plan.be/publications/publication-1838-nl-macrobudgettaire+impact+van+een+verhoging+van+de+minimale+sociale+uitkeringen>

<https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2020/armoede-los-je-niet-alleen-op-met-voedselbonnen>

Onze reactie op de federale 'inkomensondersteunende' maatregelen tijdens COVID-19

<https://www.netwerktegenarmoede.be/nl/nieuws/2020/armoede-los-je-niet-alleen-op-met-voedselbonnen>

Onze eerste reactie op het federale regeerakkoord (gezamenlijk met de andere regionale armoedenetwerken en BAPN) .

<https://www.bapn.be/bericht/laugmentation-des-allocations-au-dessus-du-seuil-de-pauvrete-l-a-troisieme-fois-cest-la-bonne>